

DATUM
2016-01-14

DNR
UN/2016:28

Biblioteksplan Lidingö stad 2016-2019

Innehållsförteckning

Biblioteksverksamhet för alla	3
Bibliotekslagen (SFS 2013:801)	3
Bibliotek ska samverka	4
Lidingö stads biblioteksplan	4
Omfattning	4
Syfte med biblioteken på Lidingö	4
Skolbiblioteken	5
Lidingö stadsbibliotek – ett folkbibliotek	5
Övergripande mål 2016-2019	6
Lidingö stadsbibliotek – allas delaktighet i samhällslivet	6
Skolbiblioteken – centrum för lärande	6
Effektiva processer och kvalitetsförbättring	6
Utvärdering och revidering av planen	7
Länkar	8

Biblioteksverksamhet för alla

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Sedan den förra biblioteksplanen antogs i kommunfullmäktige på våren 2010 har en ny bibliotekslag trätt i kraft 1 januari 2014 (SFS 2013:801). Bibliotekslagen sätter ramarna för verksamheten på landets offentligt finansierade bibliotek oavsett om dessa drivs i privat eller offentlig regi.

Bibliotekslagen betonar bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Den uttrycker även en målsättning om allas delaktighet i samhällslivet. Demokratin fördjupas och befästs genom att individer får ökad kunskap och goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte och diskussion om gemensamma angelägenheter. Detta innebär att biblioteken ska inta en neutral hållning i förhållande till den information som tillhandahålls och i övrig verksamhet understödja ett fritt meningsutbyte. Biblioteksverksamheten ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från censur och andra hindrande åtgärder.

I bibliotekslagen preciseras även vissa värden som ska vara vägledande för verksamheten. Litteraturens ställning är särskilt viktig att lyfta fram eftersom det skrivna ordet, oavsett i vilket tekniskt format det förmedlas, har en grundläggande betydelse för det demokratiska samtalet, för utbildning och forskning och för kulturell verksamhet.

Att främja intresset för bildning är ett annat ändamål där uppdraget är bredare än att stödja utbildningsverksamhet. Individens strävan efter fördjupning och personlig utveckling bör vara centralt i bibliotekens arbete.

I bibliotekslagen understryks särskilt att biblioteksverksamhet är till för alla utan avgränsning till de med svenskt medborgarskap eller till de som är folkbokförda i en viss kommun. Mot denna bakgrund finns det i bibliotekslagen bestämmelser som innebär att vissa grupper särskilt ska prioriteras (SFS 2013:801, §4). Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet till personer med funktionsnedsättning. Bland annat ska det ske genom att de, utifrån olika behov och förutsättningar, erbjuds litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Biblioteken ska även ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoritetsgrupperna som att tillhandahålla litteratur på de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska enligt språklagen (SFS 2009:600) och Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724). Särskild uppmärksamhet ska även ägnas alla med annat modersmål än svenska (SFS 2013:801, §5) bland annat genom att erbjuda litteratur på för användaren relevanta språk, inklusive det svenska teckenspråket, men även tillhandahålla material på lättläst svenska.

Bibliotek ska samverka

Samverkan mellan bibliotek och bibliotekshuvudmän har en framträdande plats i bibliotekslagen (SFS 2013:801, §14). Syftet är att ge alla användare tillgång till landets samlade resurser och de ska i grunden ses som gemensamma. Statliga högskolebibliotek och lånecentraler ska med vissa undantag, avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till förfogande. Folkbibliotek kan fjärlåna och ge användare i hela landet tillgång till dessa resurser. De kommunala biblioteken kan frivilligt ställa litteratur till förfogande inom ramen för fjärlånesamarbetet. Fjärlån är en viktig funktion för en jämlik tillgång till information.

Regeringen har beslutat att Kungliga biblioteket (KB) ska vara den myndighet som ska ha nationell överblick och främja samordning (SFS 2013:801, §18). Vid en fungerande nationell samverkan kan bibliotekens samlade resurser användas mer rationellt och tillgängligheten öka. Regeringen beslutade före sommaren 2015 att ge KB i uppdrag att föreslå långsiktiga mål och strategier utifrån bibliotekslagens bestämmelser. KB följer även upp hur de kommunala och regionala biblioteksplanerna har utformats och hur de används.

Lidingö stads biblioteksplan

Kravet på kommuner och landsting att anta biblioteksplaner infördes i bibliotekslagstiftningen 2004. Det ger möjlighet till nationell samordning och kvalitetsutveckling.

Omfattning

Lidingö stads biblioteksplan omfattar stadsbiblioteket i Lidingö centrum, som är ett folkbibliotek, och skolbiblioteken som drivs i kommunal regi. Biblioteksplanen ska ses som ett policydokument som anger färdriktning för samtliga kommunala bibliotek.

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för stadsbiblioteket och utbildningsnämnden ansvarar för skolbiblioteken.

Syfte med biblioteken på Lidingö

Biblioteken ska inspirera till att läsa och kunna fördjupa sina kunskaper och intressen, hitta information för att lösa sina uppgifter, stimulera sin fantasi och inspireras till kreativitet. På så sätt blir biblioteken en viktig förutsättning för det sociala välbefinnande som ska råda på hälsans ö. Det är användarnas behov och önskemål som står i centrum för verksamheten.

Dagens snabbt föränderliga samhälle med ökande komplexitet genom bl.a. globalisering och digitalisering ställer stora krav på varje individ att kunna ta till sig kunskap och ett interkulturellt förhållningssätt. För att skapa ett samhälle som präglas av öppenhet och tolerans kan biblioteken bli en mötesplats som ger möjlighet till gemenskap, trygghet och vägledning. Biblioteken ska arbeta för att synliggöra flera perspektiv och förhålla sig neutrala till åsikter, samtidigt som det skapas dialog och diskussion kring dessa frågor.

Det mediestrategiska arbetet på biblioteken är viktigt för att ge människor rätt till åsiktsfrihet, yttrandefrihet och rätt till att söka, ta emot och sprida information utan censur. För att möta användarnas behov ställs ökade krav på personalens kompetens för att kunna tillhandahålla kvalitativa bibliotekstjänster och service på ett effektivt sätt.

Skolbiblioteken

Skolbiblioteken styrs både av bibliotekslagen (SFS 2013:801) och skollagen (SFS 2010:800). Kommunen ansvarar för att elever har tillgång till skolbibliotek i kommunal regi. Respektive huvudman för friskolorna ansvarar för att elever har tillgång till skolbibliotek i privat regi. Enligt skolinspektionen ska följande krav vara uppfyllda för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Lidingö stadsbibliotek – ett folkbibliotek

Utvecklingen av en god läsförmåga hänger nära samman med lusten att läsa och de faktiska läsvanorna. Det är angeläget att betona det läsfrämjande uppdraget och tillgång till litteratur (SFS 2013:801, §7).

Lidingö stadsbibliotek ska enligt lagen ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning (SFS 2013:801, §8). För att uppmuntra till läsning är det betydelsefullt att barn och ungdomar tidigt får möta litteratur under otvungna former och utifrån sina egna intressen. Det poängteras att det är viktigt i detta arbete att inte enbart ta hänsyn till de yngre barnens behov utan även till ungdomars och unga vuxnas. Även de skilda förutsättningarna barn och ungdomar kan ha med anledning av t.ex. funktionsnedsättning eller annat modersmål än svenska måste biblioteken ta hänsyn till. För att kunna göra detta måste barn och ungdomar ges möjlighet till inflytande.

Lidingö stadsbibliotek ska även verka för att öka förmågan att utnyttja digital teknik för att inhämta och värdera information (SFS 2013:801, §7). Även hos de tekniskt kunniga, saknas ibland väsentliga insikter om hur man bör förhålla sig till digitala informationskällor.

En av de centrala bestämmelserna i bibliotekslagen är den om avgiftsfrihet. I lagen sägs att allmänheten vid folkbiblioteken avgiftsfritt ska få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur oavsett publiceringsform (SFS 2013:801, §9). Avgifter får inte förekomma så det hindrar användarnas fria tillgång till bibliotekens resurser.

Övergripande mål 2016-2019

Lidingö stadsbibliotek –allas delaktighet i samhällslivet

Öka intresset för läsning

- Stadsbiblioteket ska genom attraktiva medier och aktiviteter stärka litteraturens ställning och främja intresset för läsning. Prioriterade grupper enligt lag är barn, ungdomar, funktionsnedsatta, de med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter.

Hög tillgänglighet

- Stadsbiblioteket ska öka tillgängligheten för användarna och de enligt lag prioriterade målgrupperna.

Ökad delaktighet

- Stadsbiblioteket ska genom attraktiva medier och aktiviteter främja att användarna får ökad kunskap och ger goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte så att demokratin fördjupas.
- Stadsbiblioteket ska öka den digitala delaktigheten i samhället genom aktiviteter som ökar användarnas förmåga och kunskap.

Skolbiblioteken – centrum för lärande

- Skolbiblioteken ska ta initiativ till aktiviteter för att främja alla elevers läs- och språkutveckling.
- Skolbiblioteken ska speciellt stödja elever med särskilda behov, elever med funktionsnedsättning och elever med annat modersmål än svenska.
- Skolbiblioteken ska stimulera fantasi och kreativitet genom litteratur.
- Skolbiblioteken ska med aktuell pedagogik och teknik stödja lärandet och stärka elevernas kunskaper. Detta kan uppnås genom att skolan i samarbete med skolbiblioteket skapar former för samverkan kring elevernas kunskapsutveckling.
- Skolbibliotekens roll och tillgänglighet i elevers lärande ska stärkas genom ett strategiskt arbete med kvalitetsförbättringar.

Effektiva processer och kvalitetsförbättring

- Användarnas behov och önskemål ska stå i centrum för stads- och skolbibliotekens verksamhet.
- Stads- och skolbiblioteken ska samverka med varandra och andra aktörer för att skapa mervärde för användarna.
- Stads- och skolbiblioteken ska ha effektiva verksamhetsprocesser.
- Stads- och skolbiblioteken ska systematiskt arbeta med kvalitetsförbättringar.
- Stads- och skolbibliotekens personal ska vara kompetenta och kontinuerligt fortbilda sig.

Utvärdering och revidering av planen

Kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen ansvarar för att varje år arbeta fram verksamhetsmål utifrån biblioteksplanen som följs upp i respektive förvaltnings årliga verksamhetsberättelse. Kultur- och fritidsförvaltningen initierar en utvärdering och revidering av denna plan vilken sker under 2019.

Länkar

Bibliotekslag

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2013-801/

Skollag (2010:800)

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/

Unescos Folkbiblioteksmanifestet, skolbiblioteksmanifestet 2006

<http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-folkbiblioteks-och-skolbiblioteksmanifest.pdf>

IFLA

<http://www.ifla.org/>

IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och andra informationsspecialister

<http://www.ifla.org/files/assets/faife/codesofethics/swedishcodeofethicsfull.pdf>

IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet

http://www.ifla.org/files/assets/faife/statements/iflastat_se.pdf

IFLA:s riktlinjer för skolbibliotek

<http://www.ifla.org/node/9744?og=8708>

Språklag (2009:600)

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Spraklag-2009600_sfs-2009-600/

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-2009724-om-nationella-m_sfs-2009-724/

Svensk biblioteksforening

<http://www.biblioteksforeningen.org/>

Kungliga biblioteket, KB

<http://www.kb.se/>

Regionbibliotek Stockholm

<http://regionbiblioteket.se/>

Internationella biblioteket

<http://interbib.se/>

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM

<http://www.mtm.se/>

Sveriges depåbibliotek och lånecentral

<http://www.sverigesdepabibliotekochlanecentral.se/>